

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Факультет управління
Кафедра журналістики

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему:

«Висвітлення діяльності ЛГБТ+ спільнот в українських медіа»

Виконала: студентка групи ЖР22-2
спеціальності 061 «Журналістика»
Заблуда М. Р.

Керівник:
к.держ. упр., доцент Чикаренко О. О.

Дніпро 2026

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему:

«Висвітлення діяльності ЛГБТ+ спільнот в українських медіа»

Виконавець: студентка групи ЖР22-2 Заблуда М. Р.

Керівник: к.держ. упр., доцент Чикаренко О.О.

Кваліфікаційна робота: 48 с., 1 табл., 33 джерела, 3 додатки.

Інформаційний продукт: авторський подкаст «Трансгендерна жінка: життя під час війни».

Мета кваліфікаційної роботи: створити журналістський аудіоматеріал про трансгендерну жінку та обґрунтувати принципи коректного висвітлення ЛГБТ+ тематики в українських медіа.

Актуальність і новизна інформаційного продукту: актуальність подкасту зумовлена потребою коректного висвітлення ЛГБТ+ тематики в українському медіапросторі. Спосіб подання цієї теми впливає на те, як аудиторія сприймає ЛГБТ+ людей, зокрема трансгендерних людей. Некоректна мова, сенсаційність або поверхове пояснення можуть посилювати стереотипи, тоді як уважне журналістське висвітлення допомагає показати за темою конкретний людський досвід. Новизна продукту полягає в тому, що трансгендерний досвід подано через персональну аудіорозмову із Софією без сенсаційного акценту й зовнішньої оцінки.

Зміст інформаційного продукту: аудіоінтерв'ю записано із Софією — трансгендерною жінкою, яка проходить гендерний перехід під час повномасштабної війни. Розмова охоплює теми самоусвідомлення, зміни документів, взаємодії з державними інституціями, волонтерства, ворожих реакцій в онлайн-просторі та суспільного ставлення до трансгендерних людей. Окрему увагу приділено журналістській мові, повазі до самоідентифікації та межах роботи з персональною історією.

Практична реалізація інформаційного продукту: матеріал опубліковано на Spotify. Доступ до нього забезпечено через QR-код і активне посилання, подані в додатку В. Також підготовлено письмову версію

матеріалу, яку можна використати в онлайн-медіа, студентському медіа або як основу для подальших журналістських матеріалів про досвід ЛГБТ+ людей в Україні.

Ключові слова: ЛГБТ+ спільноти, українські медіа, трансгендерний досвід, подкаст, аудіоінтерв'ю, медійна репрезентація, етична журналістика, видимість.

ABSTRACT

of the qualification paper on the topic:

“Coverage of the Activities of LGBT+ Communities in Ukrainian Media”

Author: student of group JR22-2 Zabluda M.R.

Academic supervisor: Candidate of Sciences in Public Administration,
Associate Professor Chykarenko O. O.

Qualification paper: 48 pages, 1 table, 33 sources, 3 appendices.

Information product: the original podcast “Transgender Woman: Life During the War”.

The aim of the qualification paper: to create a journalistic audio material about a transgender woman and to substantiate the principles of accurate and ethical coverage of LGBT+ issues in Ukrainian media.

Relevance and novelty of the information product: the relevance of the podcast is determined by the need for accurate and responsible coverage of LGBT+ issues in the Ukrainian media space. The way this topic is presented influences how audiences perceive LGBT+ people, including transgender people. Inaccurate language, sensationalism or superficial explanation may reinforce stereotypes, while careful journalistic coverage helps reveal a specific human experience behind the topic. The novelty of the product lies in the fact that transgender experience is presented through a personal audio conversation with Sofia, without sensational emphasis or external judgment.

Content of the information product: the audio interview was recorded with Sofia, a transgender woman undergoing gender transition during the full-scale war. The conversation covers self-awareness, changing official documents, interaction with state institutions, volunteering, hostile reactions in the online space, and public attitudes toward transgender people. Special attention is paid to journalistic language, respect for self-identification, and the boundaries of working with a personal story.

Practical implementation of the information product: the audio interview was published on Spotify. Access to it is provided through a QR code and an active link presented in Appendix C. A written version of the material was also prepared. It can be used in online media, student media, or as a basis for further journalistic materials about the experience of LGBT+ people in Ukraine.

Keywords: LGBT+ communities, Ukrainian media, transgender experience, podcast, audio interview, media representation, ethical journalism, visibility.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ЛГБТ ТЕМАТИКА В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ: СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ І ЖУРНАЛІСТСЬКА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ.....	10
РОЗДІЛ 2. УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДКАСТУ «ТРАНСГЕНДЕРНА ЖІНКА: ЖИТТЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ».....	19
РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ АУДІОІНТЕРВ'Ю «ТРАНСГЕНДЕРНА ЖІНКА: ЖИТТЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ».....	27
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ.....	35
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Українські медіа впливають на те, як суспільство сприймає різні соціальні групи, зокрема ЛГБТ+ людей. Коли матеріали про ці спільноти з'являються переважно через конфлікти, політичні заяви або порушення прав, аудиторія може сприймати ЛГБТ+ тематику фрагментарно – через кризові чи сенсаційні сюжети, а не як частину реального суспільного життя.

Коректне висвітлення цієї теми потребує професійної точності. Важливими є добір слів, контекст і журналістський підхід: чи подається людина як повноцінна героїня матеріалу з власною позицією та життєвою історією, чи її образ зводиться лише до належності до певної групи. Для роботи з ЛГБТ+ тематикою потрібна опора на джерела, які пояснюють базові поняття й допомагають уникати некоректних формулювань. Таку практичну функцію виконує, зокрема, ЛГБТК+ глосарій ГО «Інсайт» [15].

Ця вимога має практичний вимір. Н. Данькова описує ситуацію, коли Національна рада вперше винесла припис онлайн-медіа через висловлювання, що підбурювали до дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації [6]. Моніторинг Інституту масової інформації також показує, що ЛГБТ+ тематика часто потрапляє в новинний порядок денний через міжнародний контекст, заяви посадовців або випадки мови ворожнечі [17]. Такі приклади показують, що журналістські матеріали не просто повідомляють про ЛГБТ+ людей, а задають рамку, у якій аудиторія сприймає цю тему.

Окремої уваги потребує медійне представлення трансгендерних людей. В українських виданнях такі історії нерідко звужуються до документів, зовнішності, медичного переходу, конфліктів з оточенням або дискримінації. Показовим є матеріал Л. Королюк про трансгендерну військову, де персональна історія поєднується з темами ідентичності, служби, війни та суспільного сприйняття [11]. Цей приклад демонструє, що трансгендерну

тематику можна розкривати без сенсаційного акценту – через життя людини в конкретних соціальних обставинах.

У цій кваліфікаційній роботі подкаст обрано як формат, що дає змогу подати ЛГБТ+ тематику через персональну історію трансгендерної жінки. І. Гаврилюк розглядає подкасти як складник системи українських інтернет-медіа, пов'язаний із розвитком аудіального контенту та цифрового поширення [4]. Для цієї роботи аудіоформат є доречним: слухач сприймає не зовнішній опис досвіду, а голос людини, яка сама говорить про власне життя. Аудіосторітелінг також потребує уваги до композиції, темпу, звуку й інтонації [2]. Підготовка такого продукту вимагає поваги до самоідентифікації, точності формулювань і недопущення дискримінації, що відповідає Кодексу етики українського журналіста [9]. У цьому поєднанні аналізу медійної репрезентації та створення власного журналістського аудіоматеріалу полягає актуальність обраної теми.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити особливості висвітлення діяльності ЛГБТ+ спільнот в українських медіа та створити журналістський подкаст про трансгендерну жінку як приклад коректного висвітлення ЛГБТ+ тематики.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- розкрити теоретичні та прикладні основи висвітлення діяльності ЛГБТ+ спільнот в українських медіа;
- визначити аудиторію, канали поширення та ресурси, необхідні для створення журналістського подкасту на ЛГБТ+ тематику;
- описати етапи створення журналістського подкасту про трансгендерну жінку;
- створити журналістський подкаст про трансгендерну жінку як інформаційний продукт у межах теми висвітлення діяльності ЛГБТ+ спільнот.

Інформаційний продукт кваліфікаційної роботи – журналістський подкаст про трансгендерну жінку, її особисту історію, суспільну позицію та

погляд на медійне представлення трансгендерних людей в Україні. Аудіопродукт пов'язаний із загальною темою роботи, оскільки трансгендерні люди є частиною ЛГБТ+ спільнот, а історія однієї героїні дозволяє показати ширший контекст присутності ЛГБТ+ людей в українському суспільстві та медіапросторі.

Новизна творчого проєкту полягає в тому, що ЛГБТ+ тематика подається не через сенсаційність, конфлікт або зовнішню “інакшість” героїні, а через її голос, життєву історію і власну позицію. У центрі подкасту перебуває людина, яка говорить про себе не як об'єкт обговорення, а як суб'єкт висловлювання. Для журналістики це важливо, бо в чутливих темах спосіб подання часто впливає на сприйняття не менше, ніж сам зміст матеріалу.

Вона також пов'язана з поєднанням соціальної проблематики, персонального сторітелінгу та аудіоформату. Подкаст не обмежується біографічною розповіддю. Через історію героїні розкриваються питання безпеки, дискримінації, суспільної участі та відповідального медійного представлення ЛГБТ+ спільнот. Такий підхід демонструє, як журналіст може працювати з чутливою темою без стигматизації, зайвої драматизації та спрощення.

Практичне значення інформаційного продукту полягає в тому, що створений подкаст уже опублікований на цифровій платформі й доступний для аудиторії як журналістський аудіоматеріал на соціально чутливу тему. Його можна розглядати як приклад етичного висвітлення трансгендерної тематики в аудіоформаті, оскільки в центрі продукту перебуває голос героїні, її особиста історія та суспільна позиція. Подкаст також може бути корисним для студентів-журналістів, редакторів і авторів, які працюють із темами прав людини, недискримінації та ЛГБТ+ спільнот.

Окрему практичну цінність має і сам процес створення подкасту. Робота над ним передбачала аналіз теми, визначення аудиторії, підготовку запитань, проведення інтерв'ю, опрацювання відповідей, написання

сценарного плану, запис, монтаж, перевірку коректності формулювань і підготовку продукту до публікації. Такий досвід може бути використаний у програмах професійної підготовки журналістів, оскільки поєднує теоретичне розуміння теми з практичним створенням інформаційного продукту.

Створений подкаст також може стати основою для подальшого розвитку теми – наприклад, для серії аудіоісторій про представників ЛГБТ+ спільнот або для матеріалів у соціальних мережах, які пояснюють принципи коректного висвітлення чутливих тем.

РОЗДІЛ 1

ЛГБТ ТЕМАТИКА В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ: СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ І ЖУРНАЛІСТСЬКА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ

Соціально-правові умови суспільного визнання ЛГБТ+ спільнот. Розгляд ЛГБТ+ тематики доцільно почати з базових понять, оскільки від точності термінів залежить подальший аналіз. Ця аббревіатура є спільним позначенням для лесбійок, геїв, бісексуальних і трансгендерних людей. Позначка «+» показує, що перелік не є закритим і може охоплювати інші ідентичності та досвіди [15]. Сексуальна орієнтація стосується емоційного, романтичного або сексуального потягу людини, а гендерна ідентичність – внутрішнього відчуття власного гендеру [15]. Водночас ЛГБТ+ є сучасним позначенням, тоді як ставлення до сексуальності й гендеру має значно довший історичний контекст.

У давніх культурах, зокрема в Греції та Римі, одностатеві стосунки були частиною звичних для свого часу форм взаємин. Їх оцінювали не через питання особистої ідентичності, а через місце людини в соціальній ієрархії: її статус вільної людини чи раба, вік, стать, родинну роль і відповідність нормам поведінки, прийнятим у конкретній спільноті [23]. Надалі релігійні, культурні й суспільні зміни поступово впливали на ставлення до сексуальності та гендерного самовираження: одні прояви визнавалися нормою, інші витіснялися або стигматизувалися [26]. Помітні зміни в осмисленні цієї теми відбулися у ХХ столітті, коли дослідження сексуальності та розвиток ЛГБТ+ руху поступово змістили акцент із засудження й патологізації на питання прав людини, самовизначення та захисту від дискримінації [26; 31]. Така зміна уявлень показує, що видимість цих людей залежить від того, які прояви ідентичності суспільство готове визнавати, а які продовжує сприймати через стигму.

Упередження щодо ЛГБТ+ людей не завжди мають форму відкритої ворожості. Часто вони пов'язані з уявленнями про сім'ю, близькість,

соціальні ролі та межі прийнятної поведінки в суспільстві. За таких умов сексуальна орієнтація й гендерна ідентичність можуть стати цілком дискримінації. Йдеться не про майнову чи класову нерівність, а про соціально-культурний вимір: замовчування досвіду, соціальний осуд, брак підтримки або слабку реакцію на дискримінаційні практики [21; 24]. Через це видимість залежить від того, чи може людина говорити про себе без ризику осуду або додаткового тиску. Коли такий досвід виходить у публічний простір, медіа мають передавати його з урахуванням контексту, без сенсаційності й спрощення [26]. Водночас публічна видимість залежить від готовності людини бути відкритою та від того, наскільки безпечно для неї говорити про себе.

На рівні держави ця тема переходить у площину гарантій і захисту прав. Європейський досвід показує, що суспільне визнання ЛГБТ+ людей стає стійкішим тоді, коли воно підкріплене законодавством: антидискримінаційними нормами, захистом сімейних зв'язків, можливістю юридично оформити партнерство. В Україні такі механізми залишаються неповними. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Маймулахін і Марків проти України» прямо вказує на прогалину – відсутність правового визнання одностатевих пар [19]. Цей висновок узгоджується з даними Rainbow Index 2023, який порівнює становище ЛГБТІ-людей у країнах Європи за рівнем правового й політичного захисту [32] (див. додаток А). У цьому індексі Україна постає не як країна без жодного прогресу, а як держава, де окремі кроки вже зроблено, проте питання сімейного визнання та повного захисту від дискримінації досі залишаються проблемними. Під час війни це має практичні наслідки: партнери й партнерки можуть не мати юридично визнаного статусу близької людини, права брати участь в ухваленні медичних рішень або можливості захищати родинні інтереси в кризових обставинах [20; 19]. Тому йдеться не про формальний статус у документах, а про реальний рівень захищеності людини.

Повномасштабне вторгнення додало цій темі ще один вимір. Захист країни потребує участі громадян і громадянок незалежно від їхньої ідентичності, тому досвід ЛГБТ+ військових, волонтерів і активістів став помітнішим у суспільному просторі. Однак публічна присутність не означає автоматичного прийняття. Дослідження становища військових ЛГБТ+ в Україні показує, що частина військовослужбовців і військовослужбовиць не розкриває свою сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність через ризик гомофобії, трансфобії, дискримінації чи втрати професійних можливостей [20]. Тобто воєнний контекст посилив увагу до цих людей, але не усунув причин, через які частина з них досі змушена залишатися невидимою.

Досвід ЛГБТ+ людей не обмежується приватним життям: він пов'язаний із рівністю, захистом від дискримінації та можливістю вільно говорити про себе без додаткового тиску. Публічний вимір цієї видимості підтримують і громадські ініціативи; зокрема, КиївПрайд працює з темами адвокації, правозахисту та комунікації ЛГБТ+ спільнот із суспільством [8]. Для медіа це має окреме значення: від способу подання таких історій залежить, чи сприйматиме аудиторія ЛГБТ+ людей через стереотипи, чи бачитиме за темою конкретний людський досвід [12; 14]. Звідси постає наступне питання – як саме медіа формують суспільне уявлення про ЛГБТ+ спільноти.

Медійна репрезентація ЛГБТ тематики: етика, стереотипи та суспільне сприйняття. Суспільно важливі теми часто потрапляють до аудиторії саме через медіа: вони добирають події, подають контекст і впливають на повноту уявлення про проблему. У випадку ЛГБТ+ тематики значення має не сам факт появи матеріалу в інформаційному просторі, а те, як саме він побудований: який обрано заголовок, які слова використано, які деталі пояснюються, а які залишаються поза увагою. Ольга Кузьмук розглядає медіапростір як середовище, пов'язане з формуванням і зміною соціальної реальності [12]. У цьому контексті медіа не просто фіксують присутність спільноти в суспільстві, а впливають на те, якою ця присутність

постає для аудиторії: як частина суспільного життя, як привід для конфлікту або як набір стереотипних уявлень.

Близьку думку розвиває Руслан Лавлінський, який аналізує механізми формування соціальних стереотипів засобами мас-медіа. Він розглядає участь медіа у побудові образу соціального світу та доходить висновку, що ЗМІ не передають «чисті факти», а подають їхню інтерпретацію [14]. Тобто у матеріалах про ці спільноти стереотип може закріплюватися не лише через відверто дискримінаційні висловлювання, а проявлятися в доборі акцентів, повторюваних образах і способі пояснення події.

Щоб не відтворювати таку логіку подання, важливо визначити, кому надано простір для висловлення. Журналіст може вибудувати матеріал навколо коментарів експертів, політиків чи сторонніх спостерігачів або дати слово людині, про чий досвід ідеться. Другий варіант не скасовує перевірки фактів і пояснення контексту, але змінює позицію героя чи героїні: про людину не просто говорять – вона сама бере участь у розмові про власне життя. Для коректної роботи з цією тематикою важливо враховувати самоідентифікацію, добирати нейтральну лексику й не підмінювати досвід людини зовнішніми оцінками [26]. Ці принципи співвідносяться з Кодексом етики українського журналіста, де серед професійних вимог визначено точність, повагу до приватного життя та недопущення дискримінації [9]. Такий підхід знижує ризик стереотипізації й водночас не послаблює матеріал: увага зосереджується не на ефекті незвичності, а на змісті історії та голосі людини, якої вона стосується.

Етичне висвітлення впливає і на героя чи героїню матеріалу, і на те, як аудиторія сприймає такі історії. Коректне медійне подання не обмежується відмовою від стереотипів або самою присутністю недостатньо представлених груп у публічному просторі. Воно також показує їхні проблеми, здатність діяти та зв'язок із власними спільнотами [3]. У матеріалах про ці спільноти важливо не виправдовувати право людини бути собою, а показувати її досвід

без ярликів, спрощення й штучного відокремлення від загального суспільного життя.

Кількість публікацій про ЛГБТ+ спільноти не дає повного уявлення про якість їхньої медійної репрезентації. Важливо дивитися, яку редакційну рамку отримує тема: чи має герой або героїня власний голос, чи пояснений контекст, чи не підмінюється людський досвід набором звичних ролей. Значення мають конкретні редакційні рішення – заголовок, добір спікерів, мова, акценти й деталі, які потрапляють у матеріал або залишаються поза ним. Через це аналіз українських онлайн-медіа варто будувати не навколо самої наявності ЛГБТ+ тематики, а навколо того, як редакції подають її аудиторії.

Українські онлайн-медіа про ЛГБТ+ тематику: між стереотипізацією та коректною репрезентацією. Українські онлайн-медіа є одним із просторів, через які ЛГБТ+ тематика виходить до широкої аудиторії. Моніторинги ІМІ показують, що такі публікації найчастіше з'являються через конкретні інформаційні приводи: міжнародні новини, заяви посадовців, політичні рішення, скандали або події у сфері культури [16; 17]. У такому форматі аудиторія частіше бачить не повсякденне життя спільноти, а окремі події, заяви чи конфлікти навколо теми.

Проблема полягає не в самій появі таких згадок, а в редакційній рамці, у якій вони подаються. Коли тема найчастіше потрапляє в новинний потік через резонанс, заяву чи протистояння [16; 17], інші виміри життя спільноти – культура, волонтерство, особисті історії, правозахисна робота – можуть залишатися поза увагою. Таке звуження не обов'язково має форму мови ворожнечі, але поступово визначає, які аспекти аудиторія сприймає як основні.

За таких умов важливо аналізувати причини появи ЛГБТ+ тематики в медіа разом із тим, як редакція працює з конкретним матеріалом. Етичне висвітлення впливає на героя чи героїню і на те, як аудиторія сприймає публікацію. Коректне медійне подання не обмежується відмовою від

стереотипів або формальною присутністю недостатньо представлених груп у публічному просторі. Воно також має показувати їхні проблеми, здатність діяти та зв'язок із власними спільнотами [3]. У матеріалах про ці спільноти важливо не виправдовувати право людини бути собою, а показувати її досвід без ярликів, спрощення й штучного відокремлення від загального суспільного життя.

Конфліктний інфопривід сам по собі не робить матеріал проблемним. Складність починається там, де редакція замість критичного пояснення упереджень відтворює їх як рівнозначну позицію. Показовим є рішення Комісії з журналістської етики щодо онлайн-версії «Української літературної газети»: у матеріалі про українські музеї ЛГБТК+ спільноту було подано як загрозу для національної держави, а райдужний прапор фактично прирівняно до символіки держави-агресора [25]. Комісія розцінила це не як звичайне звернення до чутливої теми, а як поширення дискримінаційної риторики та мови ворожнечі [25].

Подібну проблему видно і в приписі Нацради онлайн-медіа після публікації «ЛГБТ рух та педофілія. Історичний зв'язок». У цьому випадку йшлося про ознаки розпалювання ворожнечі та підбурювання до дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації [6]. Такі приклади показують, що медіа в окремих випадках не обмежуються повідомленням про суспільну напругу, а можуть посилювати упереджене ставлення. Це суперечить професійним вимогам точності, поваги до приватного життя та недопущення дискримінації, зафіксованим у Кодексі етики українського журналіста [9].

Дотримання етичних стандартів не гарантує, що матеріал на чутливу тему буде сприйнятий спокійно. Так сталося із сумським медіа «Цукр», яке отримало погрози після публікації про квір-спільноту; Комісія з журналістської етики засудила такий тиск на редакцію [10]. Цей випадок показує, що редакція працює з фактами, героями й уже наявною напругою навколо теми. Якісне висвітлення в такій ситуації потребує професійної

точності та готовності не відмовлятися від теми через можливе несхвалення аудиторії.

На цьому тлі важливо показати й інший тип редакційної роботи. В українському медіапросторі є приклади, де квір-досвід не зводиться до конфлікту або пояснення ідентичності. Один із них – матеріал «Суспільне Культура» про документальний фільм «Королеви радості», який отримав нагороду як найкращий повнометражний документальний фільм у секції «Права людини» на фестивалі Cinhomo [5]. Інформаційним приводом тут стало міжнародне визнання української стрічки, а не сама належність героїв до квір-спільноти. Через цю подію матеріал відкриває ширший контекст: дрег-сцену, благодійність, творчість, підтримку України та особисті історії трьох героїв. У такому поданні цей досвід не відокремлюється від культурного й громадянського життя, а постає як його частина.

Ще один приклад уважної репрезентації – матеріал Wonderzine про трансгендерну жінку Емілію [11]. На відміну від короткого новинного формату, ця публікація побудована навколо розмови з героїнею: про службу, камінг-аут, стосунки з побратимами, медичний і юридичний перехід. Значення має не сам перелік порушених тем, а те, що голос Емілії залишається центральним. Вона постає не як умовний «приклад трансгендерної людини», а як людина з конкретною біографією, професійним досвідом, вразливими моментами й власним способом говорити про себе. Такий матеріал дає більше глибини, ніж коротка новина: він не згладжує складність теми, але дозволяє побачити її через особисту історію, а не через зовнішню оцінку.

Українська медійна практика у висвітленні ЛГБТ+ тематики не є однорідною. Поруч із матеріалами, де тема з'являється через конфлікт, політичну суперечку або мову ворожнечі, існують приклади уважнішого подання – через культуру, персональну історію й голос самої людини. Різниця між цими підходами не зводиться до лексики. Вона проявляється в редакційній рамці: чи має людина можливість говорити від себе, чи

пояснений контекст, чи не зводиться її історія до однієї ознаки. Для подальшого аналізу важлива не сама кількість згадок про тему, а те, як онлайн-медіа вибудовують її для аудиторії.

Обґрунтування авторської концепції подкасту про трансгендерний досвід. Після аналізу української медійної практики важливо перейти до того, як принципи коректної репрезентації можуть працювати в авторському журналістському матеріалі. Для творчої частини обрано формат подкасту про трансгендерну жінку. Під час розроблення задуму подкасту важливо не лише визначити тему, а й одразу окреслити, чому ця розмова може бути значущою для слухача [1]. У проєкті таким змістовим центром стає особиста історія героїні: її стосунки з оточенням, осмислення переходу, життя під час воєнного стану й власне бачення пройденого шляху. Цей матеріал не подається як універсальне пояснення трансгендерності. Він спирається на одну біографію і дає змогу говорити про суспільне ставлення, прийняття та коректне висвітлення без знеособлення героїні.

Воєнний стан у цій історії не є нейтральним тлом. Він впливає на повсякденність героїні, її стосунки з оточенням, відчуття безпеки й готовність бути відкритою. Окремої обережності потребує тема життя до переходу: вона не має ставати головним способом пояснення героїні чи привернення уваги до її біографії. У розмові цей період постає як частина особистого шляху, про яку героїня говорить у прийнятних для себе межах. Такий підхід допомагає не зводити розповідь до одного етапу життя.

Аудіоформат матеріалу має окреме значення: він переносить увагу із зовнішнього опису на голос героїні. У розмові зберігаються інтонації, паузи, уточнення, повернення до складних тем – ті деталі, які часто втрачаються в короткому новинному матеріалі. Слухач сприймає подкаст не як стислий виклад фактів, а як особисту розповідь. Це дає змогу говорити про трансгендерний досвід без зайвого драматизування, але й без спрощення того, що для героїні є важливим.

Під час розроблення інтерв'ю повнота матеріалу не означає потреби розкрити всі деталі приватного життя героїні. Важливішим є точний відбір тем: у розмові мають залишитися ті епізоди, які допомагають зрозуміти її шлях, але не порушують особистих меж. Тому питання подкасту мають відкривати різні виміри досвіду – стосунки, самоусвідомлення, страхи, опори, життя під час воєнного стану. Така побудова інтерв'ю співвідноситься з принципами точності, поваги до приватного життя та недопущення дискримінації [9]. Коректність у цьому випадку стосується і способу називання: у матеріалі важливо зберігати ті формулювання, через які героїня сама визначає себе, без нав'язаних пояснень чи зовнішніх оцінок [26].

Побудова інтерв'ю в цьому проєкті має спиратися на уважний добір тем, повагу до меж приватності й право героїні говорити про себе власними словами. У такому форматі подкаст не просто фіксує розмову, а показує, як принципи коректного висвітлення працюють у конкретному журналістському матеріалі. Теоретична частина розділу тут переходить у практичні орієнтири: точність у поняттях, розуміння соціального й правового контексту, відповідальність за мову та спосіб подання. Далі ці орієнтири стануть основою для розроблення концепції, структури й сценарію авторського подкасту.

РОЗДІЛ 2

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДКАСТУ «ТРАНСГЕНДЕРНА ЖІНКА: ЖИТТЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ»

Цільова аудиторія та комунікативна мета подкасту. Розмова про коректну репрезентацію ЛГБТ+ тематики не завершується на рівні теоретичних принципів. У межах подкасту вона переходить до вибору аудиторії, рівня пояснення й меж подання особистої історії Софії. Аудіоматеріал про трансгендерну жінку має враховувати різний рівень підготовленості слухачів. Частина аудиторії вже орієнтується в базових поняттях, інша – підходить до теми через фрагментарні знання або стереотипні уявлення. Через це доступність подання не може означати спрощення досвіду героїні до кількох пояснювальних тез. Випуск має бути зрозумілим, але не зводити чутливу тему до зручної для аудиторії схеми. На сприйняття такого матеріалу впливають також канал поширення, звичні способи медіаспоживання та рівень довіри до медіа [22].

Цільову аудиторію подкасту доцільно описувати не тільки за віком чи соціальними характеристиками. Для цього проєкту важливішою є готовність слухати розгорнуту аудіорозмову без очікування швидкого висновку або конфліктної інтриги. До потенційної аудиторії можуть належати люди, які цікавляться соціальною журналістикою, правами людини, гендерною проблематикою або сучасними аудіоформатами. Водночас випуск має бути відкритим і для тих слухачів, які не мають спеціальних знань про трансгендерний досвід. Пояснення потрібне настільки, щоб слухач не втрачав контекст, але воно не має підміняти саму розмову з героїнею.

Для точнішого окреслення аудиторії доцільно виокремити кілька груп слухачів, на які орієнтований подкаст.

Цільова аудиторія подкасту

Сегмент аудиторії	Характеристика
Зацікавлені соціальною журналістикою	Це слухачі, для яких важлива не лише подія, а й людина, що проживає певний досвід. Для цієї аудиторії подкаст побудовано як розгорнуту історію з людським фокусом: у центрі перебуває голос Софії, а не зовнішній коментар про неї.
Слухачі з поверховим уявленням про тему	Частина аудиторії може знати тему поверхово або через стереотипи. Тому в подкасті складні питання пояснюються через конкретну історію Софії: самоусвідомлення, гендерний перехід, зміну документів, війну, волонтерство та реакції суспільства.
Молодіжна та студентська аудиторія	Ця група активно користується цифровими платформами й легше сприймає подкастовий формат. Розміщення випуску на Spotify дає змогу слухати матеріал у власному темпі, а аудіоформат зберігає інтонацію, паузи й природний ритм розмови.
Професійна аудиторія	У неї входять студенти-журналісти, редактори, автори соціальних матеріалів і комунікаційники. Для них подкаст може бути прикладом коректної роботи з персональною історією, зокрема через повагу до самоідентифікації героїні, меж приватності та точності формулювань.
ЛГБТ+ спільноти й правозахисне	Для цієї аудиторії важлива коректна присутність ЛГБТ+ тематики в українських медіа. У подкасті трансгендерний досвід не подається як “проблема” або виняток: Софія

середовище	представлена як людина з власною біографією, позицією, досвідом життя під час війни та участю в суспільному житті.
------------	--

Такий вибір аудиторії пов'язаний і з розвитком українського аудіосередовища. Подкасти вже сприймаються як самостійний тип авторського медіаконтенту, а не лише як додаткова форма розміщення записаної розмови [18]. Для цього проєкту це важливо, бо аудіоформат передбачає уважніше сприйняття особистої історії. Слухач не просто отримує інформацію про тему, а взаємодіє з матеріалом у послідовному форматі, де важлива не швидкість реакції, а готовність дослухатися до досвіду іншої людини.

Термінологія в цьому проєкті важлива не як окремий довідковий блок, а як частина редакційної підготовки. Авторка має точно розуміти, які формулювання є коректними, а які можуть відтворювати стереотипи. Йдеться, зокрема, про поняття гендерної ідентичності, трансгендерності, аутизму й коректного звертання до людини. ЛГБТК+ глосарій ГО “Інсайт” у цьому випадку може бути практичною опорою для підготовки запитань і супровідних формулювань, оскільки він пояснює базові поняття, потрібні для роботи з темою [15].

Особиста історія у подкасті допомагає зробити трансгендерний досвід зрозумілішим, але вона не повинна перетворюватися на вимогу пояснити про себе все. У таких матеріалах важливо залишати героїні право самій визначати межі розмови. Це стосується приватних деталей, досвіду взаємодії з іншими людьми, реакцій суспільства й тем, які можуть бути для неї чутливими. Кодекс етики українського журналіста фіксує повагу до приватного життя та недопущення дискримінації як професійні вимоги, тому в цьому проєкті вони мають не декларативне, а практичне значення [9].

Завдання випуску не варто зводити до прямого переконання аудиторії. Подкаст радше створює умови, за яких стереотипне уявлення про

трансгендерну людину перестає бути єдиною рамкою сприйняття. Медіа можуть закріплювати спрощені образи соціальних груп, якщо постійно повторюють ті самі акценти й не дають людині простору для власної історії [14]. У цьому випадку важливо не сформувати новий узагальнений образ, а показати героїню як людину з власним досвідом, вибором і межами, які вона сама визначає в розмові.

Воєнний контекст потребує особливо обережної редакційної рамки. У публічному просторі теми гендерної ідентичності, документів, мобілізації та безпеки можуть сприйматися крізь упереджені пояснення. Для цього подкасту важливо не підсилювати такі рамки, а зосередити увагу на життєвих обставинах Софії: її самоусвідомленні, стосунках із близькими, відчутті безпеки, публічності й досвіді життя під час війни.

Такий підхід впливає не лише на зміст розмови, а й на форму її подання. Якщо аудиторії потрібен час для уважного сприйняття особистої історії, формат короткого інформаційного повідомлення не відповідає завданню цього проєкту. У цьому випадку важливими стають аудіоформат, спосіб слухання й канал поширення, через які матеріал може зберегти послідовність розмови та залишатися доступним для аудиторії.

Формат подкасту та канали його поширення. Історія Софії потребує форми, яка дає слухачеві час сприйняти її без поспіху й зайвого спрощення. Формат короткого інформаційного повідомлення для цього не підходить: він залишає мало простору для поступового розкриття досвіду й контексту. Подкаст дає змогу вибудувати матеріал як послідовний аудіовипуск, у якому слухач не отримує окремі фрагменти біографії, а поступово входить у розмову. У такому разі формат працює не тільки як спосіб розміщення аудіо, а як форма організації слухацького досвіду [33].

Подкастовий формат доречний і через особливості споживання аудіоконтенту. А. Досенко розглядає подкаст-журналістику як різновид радіодіяльності в інтернеті, що не залежить від традиційної ефірної сітки [7]. Для цієї роботи така ознака має практичне значення: аудиторія може слухати

випуск у зручний час, зупиняти його й повертатися до окремих фрагментів. І. Гаврилук пов'язує подкасти з системою українських інтернет-медіа, де аудіоформат існує поруч із письмовими, відео- та мультимедійними матеріалами [4]. Така гнучкість важлива для розмови на чутливу тему, бо вона потребує не швидкої реакції, а уважного сприйняття.

Аудіо змінює спосіб присутності героїні в журналістському матеріалі. У письмовій публікації інтонацію доводиться передавати через добір цитат або авторський опис. У подкасті слухач безпосередньо чує усне мовлення героїні, його ритм і смислові акценти. Для аудіосторітелінгу це має суттєве значення: звук допомагає передати нюанси, які в письмовому викладі довелося б пояснювати окремо [2]. У випадку з історією Софії така особливість важлива, бо аудиторія сприймає не переказ чужого досвіду, а розмову, у якій героїня сама говорить про себе.

Композиція випуску має підтримувати рух від особистої історії до ширшого соціального контексту. Розмова не повинна зосереджуватися лише на одному конфліктному епізоді або найвразливішій частині біографії. Доцільніше вибудовувати її через пов'язані змістові блоки, у яких особистий досвід поступово поєднується з темами безпеки, публічності та суспільного сприйняття. Така послідовність допомагає не відривати окремі питання від обставин, у яких перебуває героїня, і не зводити її історію до одного проблемного аспекту.

Письмова адаптація виконує супровідну функцію. Вона не замінює прослуховування, але дає змогу повернутися до важливих частин розмови й точніше сприйняти фрагменти, які під час слухання могли залишитися непоміченими. Для теми з чутливою термінологією, воєнним контекстом і персональними деталями це зменшує ризик поверхового прочитання матеріалу. Письмова версія має зберігати логіку аудіовипуску, але бути зручною для читання. Вона залишається додатковим способом доступу до змісту, а не окремою новинною публікацією.

Для поширення аудіоверсії можна розглядати різні подкастові платформи, зокрема Apple Podcasts, YouTube Music, SoundCloud, MEGOGO Audio або Spotify. Основним каналом у цьому проєкті обрано Spotify, оскільки він відповідає подкастовому формату й дає змогу подати випуск як самостійний аудіоматеріал. Через Spotify for Creators подкаст можна оформити як частину шоу та підготувати до подальшої дистрибуції [29]. Для історії Софії це важливо: аудиторія отримує доступ до випуску в середовищі, де аудіо сприймається як основна форма подання, а не як додаток до письмової версії.

Аудіовипуск, письмова адаптація й онлайн-платформа виконують різні функції: перший визначає основний спосіб подання, друга підтримує доступ до змісту, третя забезпечує поширення матеріалу. Водночас вибір формату й каналу поширення не гарантує якості подкасту сам по собі. Щоб особиста історія була представлена коректно, потрібні змістові, технічні, часові й етичні умови її підготовки. Саме ці умови визначають, чи зможе особиста історія прозвучати коректно й без спрощення.

Ресурсні й етичні умови створення подкасту. Після вибору формату й каналу поширення важливо окреслити, що саме забезпечує якість майбутнього випуску. Для подкасту про трансгендерний досвід недостатньо мати зручну платформу або зрозумілу композицію. Потрібно передбачити, як готуватиметься розмова із Софією, які межі приватності не можна порушувати, скільки часу потребує редакційне опрацювання і як публікація може вплинути на людину після виходу випуску. У цьому проєкті технічна підготовка не відокремлюється від етичної: якість залежить не тільки від звуку чи структури, а й від того, наскільки уважно збережено позицію героїні.

Підготовка до інтерв'ю потрібна для того, щоб розмова не будувалася навколо випадкових або стереотипних акцентів. Авторка має заздалегідь розуміти, які теми можуть бути чутливими: самоідентифікація, воєнний контекст, взаємодія з державними інституціями, публічність, ворожі реакції в

онлайн-просторі. Попереднє опрацювання допомагає не зводити розмову до одного конфліктного сюжету й не ставити питання з наперед заданою відповіддю. Формулювання про гендерний перехід, публічність або життя під час війни мають бути точними: вони не повинні ставити під сумнів самоідентифікацію героїні, підмінювати її досвід зовнішніми оцінками чи відтворювати дискримінаційну лексику [26].

Етичний вимір роботи пов'язаний передусім зі згодою Софії та її правом визначати межі розмови. У випуску має використовуватися ім'я, яким вона користується відповідно до своєї самоідентифікації, а також коректний рід і формулювання, що не ставлять її ідентичність під сумнів. Згода на участь не означає відкритості до будь-яких питань. У роботі з чутливою темою важливо заздалегідь окреслити, які деталі можуть звучати публічно, а які залишаються приватними. Вона має право не відповідати на окремі питання, уточнювати сказане й не пояснювати ті частини життя, які не хоче виносити в публічний простір [27].

Такий підхід не є винятковою вимогою лише для матеріалів про ЛГБТ+ тематику. Він відповідає базовим нормам журналістської професії. Кодекс етики українського журналіста фіксує повагу до приватного життя, точність і недопущення дискримінації як професійні орієнтири [9]. У цьому подкасті ці норми мають практичне значення: вони впливають на добір запитань, тон розмови, редакційне опрацювання відповідей і спосіб представлення Софії аудиторії.

Публічна реакція після виходу випуску є окремим ризиком. Софія вже має досвід відкритої присутності в соціальних мережах, де підтримка може поєднуватися зі знецінювальними або агресивними коментарями. У таких реакціях трапляються некоректне звертання, місгендеринг, заперечення права людини говорити про себе у власний спосіб, а також спроби прочитати її досвід кризь упереджені уявлення про війну й мобілізацію (див. додаток Б). Для подкасту це не причина уникати теми. Це підстава уважніше працювати

з редакційною рамкою, щоб заголовки, опис і добір фрагментів не створювали для героїні додаткової вразливості.

Технічна частина підготовки також має етичний вимір. Якісний запис, розшифровка, монтаж і підготовка письмової адаптації потрібні не лише для зручності сприйняття. Вони допомагають перевірити, чи не спотворено зміст відповідей, чи не втрачено важливий контекст, чи не з'явилися формулювання, які можуть бути некоректними щодо Софії. На цьому рівні робота з аудіо підтримує журналістську відповідальність: випуск має бути зрозумілим для аудиторії, але не ціною спрощення або зміни сенсу сказаного.

Окремо потрібно врахувати час. Робота з персональною історією не обмежується самим записом. Потрібен запас для підготовки, перевірки змісту та уважного редакційного опрацювання. Без цього випуск може зберегти формальну цілісність, але втратити точність у деталях. Для матеріалу про трансгендерний досвід така точність має особливе значення, бо неточне слово або вирваний із контексту фрагмент можуть посилити ті стереотипи, від яких подкаст намагається відійти.

Підготовка такого випуску поєднує кілька рівнів: попереднє опрацювання теми, домовленості з героїнею, технічну роботу, часовий запас і врахування можливої публічної реакції. Усі ці елементи мають працювати разом, бо від них залежить не тільки якість звучання, а й коректність представлення особистої історії. Для подкасту про трансгендерний досвід під час війни це означає відповідальність за те, як розмова буде почута після публікації.

РОЗДІЛ 3

СТВОРЕННЯ АУДІОІНТЕРВ'Ю «ТРАНСГЕНДЕРНА ЖІНКА: ЖИТТЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ»

Концепція та підготовка аудіоінтерв'ю. Аудіоінтерв'ю «Трансгендерна жінка: життя під час війни» побудоване навколо розмови із Софією, яка говорить про власний перехід, життя після початку повномасштабної війни та реакцію суспільства на трансгендерний досвід. Основний задум полягав у тому, щоб розкрити ЛГБТ+ тематику через персональну історію, а не через загальні оцінки або відсторонений опис. Це рішення вплинуло на підготовку інтерв'ю: запитання мали не просто охопити тему трансгендерності, а допомогти показати, як досвід героїні формується в конкретних обставинах – у публічності, спілкуванні з аудиторією, житті під час війни та взаємодії з соціальними очікуваннями.

Героїню було знайдено через TikTok. Її сторінка привернула увагу не тільки самими відео, а й реакціями під ними. Значна частина коментарів стосувалася її переходу, гендерної ідентичності та зовнішності, а не лише тем, які вона порушувала у своїх публікаціях. Реакції були різними: одні користувачі підтримували авторку сторінки, інші залишали образливі, знецінювальні або агресивні коментарі. Для підготовки інтерв'ю це стало важливим спостереженням. Її публічна присутність уже сама по собі викликала обговорення. Це стало ще одним підтвердженням того, що видимість ЛГБТ+ людей у цифровому просторі залишається чутливим питанням.

Під час підготовки потрібно було продумати не тільки окремі запитання, а й загальну логіку розмови. Вона не мала зводитися до одного епізоду або одного проблемного аспекту. Питання, порушені в інтерв'ю, розглядалися як частини ширшої історії співрозмовниці. Тому майбутній випуск мав поєднати кілька змістових ліній: особистий шлях, життя під час війни, досвід публічності, суспільну реакцію, ворожі онлайн-коментарі та

ставлення героїні до власної видимості. У такій структурі вона постає не як ілюстрація окремої проблеми, а як людина з власною позицією та правом говорити про себе самостійно.

Початок інтерв'ю планувався спокійним і послідовним. Спершу розмова мала ввести слухача в особисту історію героїні: коли вона почала перехід, що вплинуло на це рішення, як змінювалося її самосприйняття. Після цього можна було переходити до складніших тем – життя в умовах повномасштабної війни, досвіду допомоги іншим людям, реакції суспільства та комунікації в онлайн-просторі. Фінальна частина мала залишити простір для її власного звернення до аудиторії – не як висновку журналістки, а як позиції самої співрозмовниці.

Під час підготовки запитань окремо враховувалося, щоб вони не звучали як тиск або оцінка. У журналістській роботі з чутливими темами важливо не посилювати вразливість співрозмовника і не перетворювати розмову на ситуацію, у якій людина змушена захищатися від самого формулювання питання [27]. У цьому випадку навіть неточна фраза могла змістити фокус: замість досвіду героїні на перший план вийшов би стереотип. Тому запитання не мали змушувати її виправдовувати свою ідентичність чи говорити від імені всієї ЛГБТ+ спільноти. Вони мали бути прямими, але коректними, щоб розмова залишалася змістовною й водночас безпечною. Перед записом також було враховано, що співрозмовниця може не відповідати на питання, які викликають у неї дискомфорт.

Структуру інтерв'ю попередньо обговорено з керівником практики. Основна увага приділялася послідовності блоків, загальній тональності випуску та межах тем, які доречно порушувати в такій розмові. Важливо було зберегти головний фокус: розмова мала триматися на власній оповіді героїні, а не на зовнішньому поясненні її досвіду з позиції журналістки.

Підготовчий етап сформував основу майбутнього аудіоматеріалу. Було визначено співрозмовницю, основні змістові блоки, послідовність запитань і тональність розмови. Завдяки цьому історія героїні не подається як

ізолюваний випадок. Вона показує, як тему видимості ЛГБТ+ людей можна розкривати через уважну журналістську розмову – без тиску, спрощення й нав'язаних оцінок. Надалі на цій основі відбувалися запис, монтаж і підготовка письмової версії журналістського матеріалу.

Технологія створення інформаційного продукту. Запис інтерв'ю відбувався дистанційно через платформу для відеозустрічей Zoom. Такий спосіб обрано через відстань між учасницями розмови: очна зустріч потребувала б окремої поїздки та складнішої організації. Перед основною частиною було коротке спілкування, під час якого уточнювалися технічні й етичні питання. Зокрема, проговорювалося, що героїня може не відповідати на запитання, які викликають у неї дискомфорт або стосуються того, що вона не хоче виносити в публічний простір. Це допомогло окреслити безпечні межі розмови. Загальна тривалість запису становила майже 40 хвилин.

Ще до запису було визначено робочу назву випуску – «Трансгендерна жінка: життя під час війни». Вона мала коротко передати головний зміст майбутнього аудіоматеріалу: особиста історія героїні розгортається в умовах повномасштабної війни. Таке формулювання не зводить випуск лише до ворожих реакцій, конфлікту або окремого епізоду. Воно залишає ширшу рамку – життя людини, її публічність і право говорити про себе.

Запис не будувався за жорстким сценарієм. Були підготовлені запитання й теми, які планувалося порушити, однак співрозмовниця могла самостійно визначати напрям відповіді. Це було важливо для збереження природності інтерв'ю. Завдання авторки полягало не в тому, щоб вести героїню за наперед визначеною схемою, а в тому, щоб підтримувати загальну логіку розмови й не втрачати основні смислові лінії.

У готовому випуску авторські репліки не винесені як окремі частини розмови. Аудіоматеріал зібрано так, щоб основою звучання була оповідь героїні. Подкаст також не має вступної начитки. Це рішення відповідало початковому задуму: слухач має зосередитися на голосі співрозмовниці, її

інтонації та способі говорити про власний досвід, а не на поясненні з боку авторки.

Після запису розмову було розшифровано за допомогою сервісу TurboScribe. У цьому випадку сервіс використовувався як робочий інструмент для подальшого опрацювання аудіо: розшифровка давала змогу бачити зміст розмови в письмовому вигляді, швидше знаходити потрібні фрагменти за таймкодами й орієнтуватися в послідовності відповідей. Водночас автоматичний варіант не міг бути основою для публікації без редагування. Подекуди сервіс неточно передавав почуте, а усне мовлення містило повтори, русизми й конструкції, які в аудіо сприймалися природно, але на сторінці потребували корекції. На цьому етапі розшифровка виконувала технічну й редакторську функцію: допомагала визначити, які частини мають увійти до фінального випуску. Для аудіосторітелінгу така робота важлива, бо записана розмова має пройти добір, структурування й опрацювання ритму, щоб стати завершеним журналістським продуктом [2].

Подальше опрацювання звуку виконувалося в Adobe Audition. Запис було поділено на фрагменти й зібрано так, щоб випуск звучав послідовно. Прибиралися технічні затримки, надто довгі паузи, повтори та випадкові мовні неточності, які заважали сприйняттю. Водночас розмова не скорочувалася радикально: основний зміст відповідей залишався без змін. Завдання полягало в тому, щоб зробити аудіоматеріал зручним для слухання, але не втратити природний темп оповіді.

Пауза в такому випуску працює не менш важливо, ніж слово. Частину пауз було прибрано, якщо вони виникали через технічну затримку або порушували ритм. В інших місцях вони залишалися чи додавалися, щоб перехід між фрагментами не був різким. Слухач не бачить структури перед собою, тому орієнтується через темп, інтонацію та звукові переходи. Робота зі звуком у журналістському аудіоматеріалі впливає на те, як аудиторія сприймає розповідь і наскільки легко їй стежити за змістом [30].

Музичний супровід було взято з відкритих джерел, де композиція дозволена для вільного використання. Фон звучить протягом усієї розмови, однак не виходить на перший план. Його роль – підтримати загальне звучання випуску, а не створювати зайву емоційність або перекривати голос героїні. Гучність налаштовано так, щоб музика залишалася майже непомітною підтримкою. Головним носієм змісту лишалася оповідь співрозмовниці.

Окремо було підготовлено адаптовану письмову версію розмови, у якій залишено висловлювання героїні без подання авторських запитань. Вона базувалася вже на готовому випуску. На цьому етапі головним завданням було зробити письмову версію придатною для читання: виправити русизми, прибрати зайві повтори, уточнити порядок слів у реченнях там, де усна конструкція у письмовому форматі ускладнювала сприйняття. Не кожному мовну неточність потрібно було виправляти, бо частина таких особливостей зберігає живий характер розмови. Редагувалися насамперед ті місця, які заважали читанню.

Під час підготовки письмової версії важливо було не змінити зміст висловлювань співрозмовниці. У роботі з чутливими темами журналіст має уважно ставитися до формулювань, щоб редакторське втручання не посилило вразливість людини й не додало небажаних оцінок [27]. Тому редагування стосувалося форми, а не позиції героїні. Зберігалися основні акценти її відповідей, порядок думок і спосіб, у який вона говорить про себе.

У результаті аудіоінтерв'ю було підготовлено у двох формах: як змонтований випуск і як адаптована письмова версія. Обидві форми стали частинами одного журналістського продукту й були готові до подальшого поширення.

Поширення продукту та очікуваний комунікативний результат. Аудіоінтерв'ю «Трансгендерна жінка: життя під час війни» було опубліковане на Spotify. Обрана платформа дала змогу подати матеріал саме як подкастний випуск, а не як додаток до письмової версії. Для цієї розмови

це було суттєво: продукт задумувався передусім для слухання, з увагою до голосу, ритму й послідовності особистої оповіді.

Публікація випуску на Spotify відповідає сучасній логіці споживання подкастів. Український подкастинг розвивається в цифровому середовищі, де платформи поступово підлаштовуються під звички аудиторії та зручність прослуховування [13]. Для підготовленого випуску це означало, що розмова не прив'язується до короткого новинного циклу. Її можна слухати тоді, коли людина готова сприймати довший і чутливіший матеріал. Тут важлива не оперативність, а можливість уважного контакту з її історією.

Публікація вимагала доведення аудіо до завершеної форми. Практичні рекомендації зі створення подкасту розглядають запуск як етап, що охоплює не тільки запис, а й підготовку випуску до розміщення на платформі [28]. У межах цього проєкту така готовність означала наявність назви, змонтованого файлу, рівного звучання й цілісної послідовності фрагментів. Окремо це було важливо через відсутність вступної начитки: слухач одразу чує героїню, тому структура відповідей мала сама підтримувати логіку сприйняття.

Письмова версія не повторювала аудіо механічно. Вона виконувала супровідну функцію: давала змогу повернутися до змісту розмови, перечитати окремі думки й використати цитати в межах кваліфікаційної роботи. Якщо Spotify зберігає звучання, інтонацію й темп оповіді, то письмова форма робить матеріал зручним для аналізу та подальшого використання. Так продукт отримав два способи доступу: слуховий і письмовий.

Очікуваний комунікативний результат пов'язаний передусім із видимістю. У центрі перебуває не авторське пояснення досвіду Софії, а її власна розповідь. Слухач не отримує готового висновку від журналістки, а чує позицію самої героїні. Для висвітлення ЛГБТ+ тематики це має значення, бо зменшує дистанцію між аудиторією і людиною, про яку йдеться. Софія не постає як “приклад” окремої проблеми. Вона говорить про власне життя,

реакцію суспільства, втому від агресивних реакцій, підтримку й бажання залишатися видимою.

Практична цінність аудіоінтерв'ю полягає в тому, що ЛГБТ+ тематика розкривається через персональну історію, а не через загальні формулювання про спільноту. Медійна присутність ЛГБТ+ людей не обмежується повідомленнями про організації, заяви чи правозахисні ініціативи. Іноді важливою стає сама можливість говорити від першої особи. Розмова із Софією показує, як особистий досвід може вивести ширший соціальний контекст із рівня абстрактної дискусії в площину конкретної людської історії.

Помітним є і тон подачі. Аудіоінтерв'ю не побудоване на спробі посилити конфлікт або зробити історію емоційно тиснучою. Розмова стосується складних речей: переходу, війни, ворожих коментарів, публічності, ставлення суспільства. Водночас спосіб подання залишається спокійним. Це допомагає не зміщувати фокус на драматичність ситуації, а залишити в центрі людину, яка говорить про себе власними словами.

Надалі продукт може використовуватися ширше, ніж один подкастний випуск. Письмова версія здатна супроводжувати аудіо в онлайн-медіа, бути основою для коротких анонсів, цитат або окремих фрагментів у соціальних мережах. Саму розмову можна розглядати як частину потенційної серії матеріалів про досвід ЛГБТ+ людей в Україні. Одна історія не охоплює всієї теми, але вона може задати коректний спосіб розмови: без тиску, без зведення людини до однієї ознаки й без нав'язаних оцінок.

У межах творчого проекту було виконано повний цикл роботи над журналістським аудіоматеріалом. Було самостійно сформульовано тему розмови, підготовлено запитання, проведено запис, зроблено розшифровку, виконано монтаж, підібрано музичний супровід і створено письмову версію. Також було продумано назву та форму подання матеріалу на Spotify. Це не набір окремих технічних дій, а послідовний шлях від задуму до опублікованого продукту.

Завершений продукт показує, як тему видимості ЛГБТ+ людей можна розкрити через уважну персональну розмову. Він не претендує на узагальнення всього досвіду спільноти. Його значення в іншому: аудіоінтерв'ю дає простір конкретній людині говорити про себе, а аудиторії – почути цю історію без зайвого посередництва, тиску й готових оцінок.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

Авторський подкаст

«Трансгендерна жінка: життя під час війни»

Паспорт інформаційного продукту. Інформаційний продукт кваліфікаційної роботи – авторський подкаст «Трансгендерна жінка: життя під час війни». Формат продукту – аудіоінтерв'ю, жанр – соціальне інтерв'ю. Тривалість аудіоматеріалу становить 30 хвилин 10 секунд. Авторкою подкасту є Заблуда Мирослава. Героїнею матеріалу стала Софія, трансгендерна жінка. Тема продукту – досвід трансгендерної жінки під час повномасштабної війни в Україні. Подкаст розміщено на платформі Spotify. Аудиоверсія подкасту, QR-код і скриншот сторінки публікації подані у додатку В.

Загальна характеристика інформаційного продукту. Авторський подкаст «Трансгендерна жінка: життя під час війни» присвячений історії Софії – трансгендерної жінки, яка проходить гендерний перехід в умовах повномасштабної війни в Україні. У центрі аудіоінтерв'ю перебуває не узагальнений образ ЛГБТ+ спільноти, а конкретна людина з власним життєвим досвідом. Через її розповідь у матеріалі розкриваються питання зміни документів, взаємодії з територіальним центром комплектування та соціальної підтримки і військово-лікарською комісією, волонтерства, суспільного хейту та щоденного життя в ситуації, коли особиста ідентичність постійно стикається з бюрократичними й соціальними перешкодами.

Формат аудіоінтерв'ю обрано з огляду на специфіку теми. У цьому випадку важливо було зберегти не тільки зміст відповідей, а й голос героїні, її інтонації, паузи та природний ритм мовлення. Аудіоформат дозволяє слухачеві сприймати історію Софії більш безпосередньо, без зайвої авторської дистанції. Це особливо важливо для матеріалу про трансгендерний досвід, оскільки така тема часто спрощується в публічному просторі або подається через стереотипи.

Під час підготовки продукту основна увага була зосереджена на коректності й етичності подачі. Розмова не побудована на провокації, сенсаційності чи штучному загостренні конфлікту. Навпаки, структура подкасту дає героїні можливість самостійно пояснити свій шлях, труднощі й погляд на власне майбутнє. Завдяки цьому тема трансгендерності не зводиться лише до питань документів або мобілізації: у матеріалі йдеться про видимість, повагу, безпеку та право людини жити відповідно до власної ідентичності.

Інформаційний продукт безпосередньо пов'язаний із темою кваліфікаційної роботи, оскільки показує один із можливих способів журналістського висвітлення ЛГБТ+ тематики в сучасній Україні. У подкасті трансгендерна жінка не подається як об'єкт проблематизації або сенсаційного інтересу. Натомість акцент зроблено на її голосі, особистій історії та тих соціальних умовах, у яких цей досвід формується.

Сценарний план подкасту. Сценарний план подкасту «Трансгендерна жінка: життя під час війни» побудовано як поступове розкриття історії Софії. Перед основною частиною інтерв'ю використано три короткі звукові вставки, які виконують роль анонсу. Вони одразу вводять слухача в головні смислові лінії матеріалу: самоідентифікацію героїні, життя під час повномасштабної війни, суспільний тиск і складність гендерного переходу.

Після цих вставок починається основна частина подкасту. Розмова відкривається з теми самоусвідомлення Софії. Героїня розповідає, що відчувала себе жінкою з дитинства, однак активний перехід почала лише близько двох років тому. Такий початок дає змогу не зводити її історію до одного окремого рішення, а показати, що йдеться про тривалий внутрішній процес.

Далі Софія пояснює, чому перехід став можливим саме в цей період життя. Вона говорить про обставини, які раніше стримували її: стосунки, позицію близьких людей і загальний тиск з боку оточення. У цьому фрагменті важливо показати, що трансгендерний досвід не існує поза

соціальним контекстом. Для героїні рішення почати перехід стало можливим тоді, коли з'явилася підтримка й відчуття більшої внутрішньої свободи.

Після цього розмова переходить до питання часу й безпеки. Софія пояснює, чому некоректно порівнювати сучасні можливості трансгендерних людей із ситуацією попередніх десятиліть. У її розповіді дев'яності, вісімдесяті й навіть двохтисячні роки постають як періоди, коли відкритий перехід міг бути пов'язаний із насильством, переслідуванням або примусовим «лікуванням». Цей блок допомагає слухачеві зрозуміти, чому особистий вибір людини не можна оцінювати без урахування часу й середовища.

Наступна смислова лінія стосується повномасштабної війни. У цьому блоці Софія наголошує, що її перехід не був пов'язаний із початком вторгнення. Вона розповідає про перші дні війни, спробу долучитися до захисту країни, участь у підготовці до оборони та допомогу в тилу. Цей фрагмент показує війну не як віддалений фон, а як реальність, у якій героїня також діяла, приймала рішення й шукала доступний для себе спосіб підтримати інших.

Окремо в сценарному плані винесено тему хейту. Софія говорить, що негативна реакція супроводжує її постійно, особливо в соціальних мережах. Спочатку це було для неї болісно: вона плакала, хвилювалася через реакцію людей, які знали її раніше, і гостро сприймала агресивні коментарі. З часом героїня навчилася жити з цим тиском і вже не реагує на нього так гостро. У цій частині подкасту видно, що онлайн-агресія впливає не абстрактно, а безпосередньо на емоційний стан людини.

Далі з'являється бюрократичний і правовий вимір історії Софії. Йдеться про тривалий шлях юридичного визнання, судові процеси й необхідність відстоювати законне право на переоформлення офіційних даних. Цей блок важливий, бо показує: гендерний перехід має не лише особистий, а й інституційний вимір. Софії довелося не просто пройти

власний шлях, а й доводити державним структурам право на коректне визнання своєї ідентичності.

Окремий фрагмент стосується стану здоров'я героїні. Софія розповідає про серйозну травму ноги, постійний біль, лікування й фізичні обмеження, через які вона не може йти на фронт. У цьому блоці важливо не зводити її позицію до питання бажання чи небажання. Героїня пояснює, що йдеться про реальний фізичний стан, з яким вона живе щодня.

Правозахисний вимір з'являється наприкінці як продовження особистої історії Софії. Жінка говорить, що бачить свій шлях у відстоюванні прав трансгендерних людей і ЛГБТК+ спільноти загалом. Ця частина змінює тональність розмови: матеріал не залишається лише в межах особистих труднощів, а показує позицію героїні, її готовність говорити відкрито й підтримувати інших людей із подібним досвідом.

Завершальна частина зосереджена на зовнішньому переході. Софія розповідає про відрощування волосся, електроепіляцію, можливі операції з фемінізації обличчя, фінансові труднощі й фізичний біль, які супроводжують цей процес. Завершальна думка подкасту полягає в тому, що перехід не є швидким або простим рішенням. Для Софії це довгий, складний і дорогий шлях, але водночас шлях до життя в згоді з собою.

Розшифровка аудіоінтерв'ю. Нижче подано текстову фіксацію розмови із Софією, яка стала основою подкасту «Трансгендерна жінка: життя під час війни». У цьому блоці збережено діалогову форму: запитання кореспондентки та відповіді героїні. Текст передає основний зміст інтерв'ю й послідовність тем, що увійшли до фінальної аудіоверсії.

Кореспондентка: Розкажіть, будь ласка, коли ви почали свій перехід.

Софія: Перехід я розпочала вже десь два роки тому.

Кореспондентка: А що стало причиною цього рішення саме тоді?

Софія: У мене були стосунки, і люди, з якими я була, з самого початку знали, хто я і що я. Але вони не хотіли, щоб я повністю починала свій перехід. Потім були інші стосунки, які теж ні до чого не привели. Були

батьки, були знайомі. І от коли всіх цих факторів не стало – ні батьків, ні дружин, нікого – я стала почуватися вільніше. А ще поруч з'явилася людина, яка мене підтримує. Ось тоді я і почала перехід.

Кореспондентка: Чи зустрічали ви думку, що ваш перехід нібито пов'язаний із початком повномасштабної війни?

Софія: Ні, це ніяк не пов'язано. У перші дні повномасштабного вторгнення я разом з іншими хлопцями ходила до ТЦК. Але мене ще тоді списали за станом здоров'я, і сказали, що я непридатна. Потім, коли був наступ на Київ, ми згуртувалися з іншими людьми, тренувалися кидати коктейлі Молотова, робили захисні споруди, копали окопи. Тобто я була долучена. На початку війни я також волонтерила на кухні, ми готували їжу для великої кількості людей. Це було дуже важко фізично, але ми це робили заради перемоги.

Кореспондентка: А зараз ви волонтерите?

Софія: Зараз уже ні, зараз я переважно доначу. У моєму місті просто немає такої потреби, щоб я могла волонтерити саме фізично. Але я допомагаю фінансово.

Кореспондентка: Чи часто ви стикаєтесь із хейтом через те, що перейшли в жінку під час війни?

Софія: Постійно. Цей хейт постійно поруч зі мною. Можна сказати, що саме через цей хейт ви зараз зі мною й говорите, бо дуже багато хейтерів вивели мої ролики в топ.

Кореспондентка: Я якраз побачила вас у ТікТок. І, чесно кажучи, подумала, яка ви сильна жінка. Мені дуже подобається ваш контент. Скажіть, будь ласка, як проходив процес переоформлення документів?

Софія: Я вже як рік живу з жіночими документами. Але сам процес був дуже довгим. Від моменту, коли я пішла до психіатричної лікарні, і до моменту, коли отримала паспорт на руки, минув рік. І проблема була не в самому паспортному столі, а в РАЦСі. Попри всі законні документи, вони не хотіли мене переоформлювати повністю, бо, як мені сказали, у них був

“наказ зверху”. Коли йдеться про перехід із жінки в чоловіка, це, за їхніми словами, проходить без проблем. А в моєму випадку – ні. У результаті я подала до суду, виграла суд, потім виграла ще й апеляцію. Тобто було два суди.

Кореспондентка: Як ви самі пояснюєте те, що вам не хотіли змінювати документи?

Софія: На мою думку, це пов’язано з тим, що всіх чоловіків хотіли залишати для війська. Хоча на той момент у мене вже були підстави не йти в армію. Я ще раніше була непридатна, а згодом у мене ще й з’явилася травма ноги, через яку я отримала інвалідність третьої групи. Але навіть попри це були великі труднощі з документами.

Кореспондентка: А що було з ТЦК уже після переходу?

Софія: Навіть коли в мене вже були жіночі документи, мене все одно змушували проходити ВЛК. У моєму місті документи написали, що я непридатна, і відправили на затвердження в Київ. Але там це все затягувалося по 8 місяців. Хоча за законом це мали б розглядати значно швидше. Мої документи довго були “на розгляді”, потім змінювалися закони, форми, знаходили якись формальні причини для відмови. У результаті мене ще раз змусили проходити ВЛК, хоча для цього вже фактично не було підстав. І лише згодом мене таки виключили з обліку.

Кореспондентка: А зараз у вас виникають проблеми через це?

Софія: У мене є “Резерв+”. Іноді, коли я їду за місто, мене можуть зупинити на блокпостах. Але коли я показую документи, то питань уже не виникає. Хоча реакція в людей буває різна.

Кореспондентка: Як ви зараз ставитеся до хейту?

Софія: Спочатку мені було дуже важко. Я плакала, мені було неприємно, я боялася, що це побачать сусіди, бо всі ж знали мене як чоловіка. Але потім якось це пережила. Зараз я вже майже не звертаю уваги на цей хейт. Іноді відповідаю, іноді просто пролистую. Але загалом вже не сприймаю це так болісно, як раніше.

Кореспондентка: Я розумію, що тема військового обліку дуже болюча. Але хочу поставити останнє запитання на цю тему. Якщо ситуація стане критичною, чи розглядаєте ви для себе можливість піти на фронт?

Софія: На жаль, я не можу цього зробити фізично. У мене дуже серйозна проблема з ногою. Я навіть п'ять кілометрів не можу пройти нормально – починається сильний біль. Я постійно на знеболювальних, на уколах. Тобто це не питання бажання чи небажання, а питання фізичного стану. Тому я для себе вирішила, що краще буду боротися за права таких людей, як я. Не лише трансгендерних людей, а й загалом за права ЛГБТК+ спільноти, тому що ці права в нас реально порушуються.

Кореспондентка: Тобто ви хочете працювати в правозахисному напрямі?

Софія: Так. Я хочу відстоювати права трансгендерних людей і ЛГБТК+ людей загалом. Бо зараз дуже багато речей у цій сфері залишаються несправедливими. Усі говорять про європейський вибір, але водночас права ЛГБТК+ людей в Україні повноцінно не забезпечуються.

Кореспондентка: А коли ви почали робити зовнішні зміни, які більше відповідали вашому відчуттю себе?

Софія: Це теж тривалий процес. Я, наприклад, зараз відрощую волосся. Роблю електроепіляцію на обличчі, прибираю волосся, яке для мене є дуже болючою темою. Це складна, довга й болюча процедура. Її треба робити постійно, і це займає багато часу. Майстерка каже, що це ще триватиме приблизно рік. Також я думаю про операції з фемінізації обличчя, але це дуже складно і дуже дорого.

Кореспондентка: Тобто перехід – це не лише внутрішнє рішення, а й довгий фізичний процес?

Софія: Так, дуже довгий, дорогий і болісний. Багато хто думає, що це робиться легко чи швидко, але це не так. Це велика кількість процедур, витрат, болю, очікування і постійної роботи над собою. І не лише над тілом, а й над тим, щоб витримувати суспільний тиск.

Кореспондентка: А як на це реагує ваше оточення, наприклад роботодавець?

Софія: Роботодавець знає, що я жінка. Але, наприклад, щодо операцій із фемінізації обличчя він сказав, що не хотів би, щоб я це зараз робила. Аргумент такий, що їм потрібні працівники, а я працюю фізично важко. Тобто це теж впливає. Але в майбутньому я все одно планую продовжувати свій перехід, коли матиму більше можливостей.

Кореспондентка: Тобто цей процес для вас ще не завершений?

Софія: Ні, звичайно. Я ще планую і фемінізацію обличчя, і інші зміни. Але це все дуже дорого. Іноді здається, що скільки б я не заробляла, цього все одно мало, бо ціни ростуть, а операції теж дорожчають. Тому це довгий шлях.

Кореспондентка: Що б ви хотіли, аби люди зрозуміли про трансгендерних жінок після таких розмов?

Софія: Що ми не якісь “схеми” чи “обман”. Ми люди. У нас є своє життя, свій біль, свої труднощі. І дуже хотілося б, щоб нас бачили не через стереотипи, а просто як людей, які мають право бути собою.

Адаптована текстова версія інтерв'ю. На основі розшифровки було підготовлено адаптовану текстову версію інтерв'ю «Трансгендерна жінка: життя під час війни». За змістом вона відповідає аудіоверсії подкасту: у ній збережено основні запитання, відповіді Софії та послідовність розмови. Водночас текст було відредаговано для зручності читання: прибрано русизми, мовні неточності, зайві повтори й фрагменти, які природно звучать в усному мовленні, але у письмовому форматі ускладнюють сприйняття. Така адаптація не змінює змісту інтерв'ю, а лише робить його придатним для текстового подання.

Я Софія, трансгендерна жінка. Зараз я проходжу етапи переходу, але вже маю переоформлені документи на жіночу стать. Усвідомлення себе жінкою було зі мною з дитинства.

Активний перехід я розпочала близько двох років тому. Раніше цьому заважало багато факторів: стосунки, думка близьких, загальний тиск з боку оточення. Люди, з якими я була поруч, знали, хто я, але не приймали цього й не давали мені можливості почати свій шлях.

Коли цих обставин у моєму житті більше не стало, я вперше відчула себе вільнішою. З'явилася людина, яка мене підтримала, і саме тоді я наважилася почати перехід.

Часто можна почути запитання: чому не раніше, чому не в дитинстві, як це роблять зараз деякі люди. Але важливо розуміти контекст. Якщо перенести сучасні уявлення в дев'яності, вісімдесяті чи навіть у двохтисячні, усе виглядало б зовсім інакше. У той час такий крок міг закінчитися насильством, переслідуванням або примусовим «лікуванням». Саме тому порівнювати різні епохи без урахування реальності тих років – несправедливо.

Мій перехід ніяк не пов'язаний із війною. У перші дні повномасштабного вторгнення я сама пішла до ТЦК, але мене не взяли через стан здоров'я. На той момент були потрібні люди, які могли виконувати бойові завдання без фізичних обмежень. Я була визнана непридатною.

Після цього я долучалася там, де могла бути корисною. Ми об'єднувалися з іншими людьми, готувалися до оборони, робили захисні споруди, копали окопи, готували коктейлі Молотова. Крім того, я волонтерила на кухні: ми готували їжу для великої кількості людей, і це була дуже важка фізична робота – цілий день на ногах, із великими каструлями, без перепочинку. Зараз я вже не волонтеру фізично, але продовжую допомагати донатами.

Хейт супроводжує мене постійно. Саме через нього про мене дізналося багато людей. Мої відео почали активно поширюватися, зокрема й завдяки негативній реакції. Спочатку це було дуже боляче. Я переживала, плакала, мені було страшно через те, як на це відреагують люди, які знали мене

раніше. Але з часом я навчилася з цим жити. Хейт нікуди не зник, однак я перестала сприймати його так гостро.

Процес переоформлення документів був довгим і виснажливим. Від моменту, коли я звернулася до психіатричної лікарні, і до отримання готового паспорта минув рік. Найбільші труднощі виникли не з самим оформленням паспорта, а з переоформленням документів у РАЦСі. Попри надані мною правові підстави, мені відмовляли. Мені прямо сказали, що орієнтуються на вказівки згори.

У результаті я подала до суду. Суд я виграла. Після цього було оскарження, яке я також виграла. Тобто для того, щоб реалізувати законне право на переоформлення документів, мені довелося пройти через два судові процеси. Затримка була пов'язана не з проблемами в документах, а з небажанням відповідальних органів виконувати свої обов'язки.

Окремо складною була і ситуація з ТЦК та ВЛК. Навіть після переходу й зміни документів я ще проходила всі ці процедури. Документи про непридатність направляли на затвердження до Києва, і цей процес затягувався на багато місяців. За цей час змінювалися форми, правила, з'являлися нові причини для відмови, інколи абсурдні. Мене повторно направляли на ВЛК, хоча підстав для цього фактично не було. За законом такі справи мали б розглядатися значно швидше, але на практиці доводилося чекати місяцями, писати звернення, телефонувати, отримувати формальні відповіді й знову чекати.

У мене також є серйозна травма ноги. Згодом я отримала інвалідність, і це ще одна тема, яка вимагала окремої боротьби. При тому самому діагнозі й тих самих медичних документах рішення могли змінюватися. Попри постійний біль, необхідність знеболення та лікування, доводилося знову й знову доводити очевидні речі.

Саме тому я не можу йти на фронт. Причина не в небажанні, а у фізичному стані. Я не можу пройти навіть відносно невелику відстань без сильного болю. Це обмеження, з яким я живу щодня.

Замість цього я бачу свій шлях в іншому – у відстоюванні прав. Я хочу говорити про права трансгендерних людей і ширше – про права ЛГБТК+ спільноти. Я бачу, що ці права порушуються, і вважаю важливим про це говорити відкрито.

Ще одна частина мого шляху – зовнішній перехід. Я відрощую волосся, проходжу електроепіляцію обличчя, прибираю риси, які роблять зовнішність для мене дискомфортною. Це довгий, болісний і дорогий процес. Наприклад, електроепіляція вимагає постійності: волосся потрібно відрощувати до певного стану, проходити процедури регулярно, терпіти біль і чекати результату місяцями. Це не швидка зміна, а кропітка щотижнева робота.

Я також думаю про операції, зокрема про фемінізацію обличчя. Але це складно не лише фізично, а й фінансово. Операції дорогі, і водночас потрібно мати за що жити щодня. Я працюю фізично важко, це додаткове навантаження на організм, і водночас розумію, що далі шукатиму інші можливості заробітку, щоб мати змогу рухатися далі у своєму переході.

Насправді перехід – це не швидке рішення і не щось просте. Це довгий, дорогий і болісний шлях. Але це шлях до того, щоб нарешті жити у згоді з собою.

Аудіоверсію подкасту «Трансгендерна жінка: життя під час війни» розміщено на платформі Spotify. QR-код, активне посилання та скриншот сторінки публікації подано у додатку В.

ВИСНОВКИ

Завдання кваліфікаційної роботи виконані у повному обсязі.

1. Аналіз соціального, правового й медійного контексту показав, що ЛГБТ+ тематика в українських медіа досі часто подається через сам факт належності людини до спільноти. У таких матеріалах інфоприводом нерідко стає не професійна діяльність, громадянська позиція, творчість чи особистий досвід, а те, що людина є трансгендерною, гомосексуальною або належить до ЛГБТ+ спільноти. На сучасному етапі така видимість частково потрібна, бо суспільство ще не завжди готове сприймати ці теми без додаткового пояснення. Проте ця практика має обмеження: вона закріплює сприйняття людини через одну ознаку й не дає побачити її повніше. Коректна репрезентація має рухатися далі – від матеріалів, де ідентичність є головною “новиною”, до журналістики, у якій ЛГБТ+ люди постають як повноцінні учасники суспільного життя. Вони можуть бути військовими, волонтерами, митцями, активістами, героями культурних подій або просто людьми з власною історією. На цьому ґрунтується авторська концепція подкасту про Софію: матеріал не мав пояснювати трансгендерність ззовні, а мав дати можливість самій героїні говорити про своє життя, війну, хейт, перехід, втому, силу й бажання бути почутою без нав’язаних оцінок.

2. Робота над подкастом показала, що формат журналістського матеріалу має прямий вплив на те, як аудиторія сприймає чутливу тему. Для історії Софії аудіо стало доречним не лише з технічних причин, а й через саму логіку подання: подкаст не вимагає від героїні візуального “пояснення” себе й не переносить увагу на зовнішність. У центрі залишаються голос, інтонація, паузи й послідовність думки. Це важливо для матеріалу про трансгендерний досвід, бо слухач не просто отримує інформацію, а має час почути людину без швидкого новинного темпу. Водночас випуск мав бути зрозумілим для аудиторії з різним рівнем обізнаності: для тих, хто вже орієнтується в ЛГБТ+ тематиці, і для тих, хто має лише загальне уявлення

або спирається на стереотипи. Spotify як канал поширення підтримує саме таку модель сприйняття – не миттєву реакцію на заголовок, а уважне прослуховування. Письмова версія доповнює аудіо, але не замінює його: вона потрібна для повернення до змісту, тоді як основний ефект подкасту створює голос героїні. Ресурсні умови – запис, розшифровка, монтаж, музичний супровід і текстова адаптація – у цьому проєкті стали не просто технічними етапами, а частиною відповідального ставлення до історії людини, яка довірила її журналістці.

3. Практична робота над аудіоінтерв'ю дала змогу зрозуміти, що в журналістиці про чутливі теми головне завдання авторки полягає не тільки в тому, щоб поставити правильні питання. Не менш важливо створити умови, у яких героїня не відчуває тиску й не змушена виправдовувати власну ідентичність. Особливої обережності потребували питання, пов'язані з війною, мобілізацією, взаємодією з територіальним центром комплектування та соціальної підтримки й суспільним хейтом, оскільки саме ці теми найчастіше стають підставою для упереджених реакцій щодо Софії. Через це частина авторської роботи полягала в тому, щоб не “дотискати” співрозмовницю там, де питання могло б відтворити вже знайомий їй тиск. Запис, монтаж і редагування письмової версії також вимагали уважності: потрібно було прибрати технічні недоліки, повтори й мовні неточності, але не змінити зміст висловлювань Софії і не привласнити її голос. У цьому сенсі створення подкасту стало не просто виробничим процесом, а перевіркою професійної етики на практиці. Авторський внесок полягав не лише у виборі теми, підготовці запитань, записі, монтажі й публікації, а й у здатності втримати баланс між журналістською структурою та свободою героїні говорити про себе у власний спосіб. Очікуваний результат такого матеріалу полягає не в тому, щоб слухач одразу змінив свої погляди, а в тому, щоб він побачив за публічним образом у соціальних мережах живу людину – щирю, амбітну, вразливу, свідому й значно складнішу, ніж це може здатися на перший погляд.

4. Підготовлений подкаст «Трансгендерна жінка: життя під час війни» показав, що персональна історія може бути ефективним способом коректної репрезентації ЛГБТ+ тематики. Його значення не в тому, що одна розмова пояснює весь досвід трансгендерних людей. Навпаки, важливо, що подкаст не претендує на таке узагальнення. Він говорить про конкретну людину – Софію, її шлях, біль, позицію, ставлення до війни, країни й власного майбутнього. Через це трансгендерність у матеріалі не зникає, але й не поглинає всю героїню. Вона є частиною її досвіду, а не єдиним поясненням її особистості. Такий підхід важливий для українських медіа, бо він показує можливий напрям розвитку: від матеріалів, де ЛГБТ+ людина існує переважно як “представниця спільноти”, до матеріалів, де вона має власний голос і власну повноцінну історію. Суспільна цінність подкасту полягає також у тому, що він не будується на сенсаційності, зовнішності, медичних деталях або штучному конфлікті. У центрі залишається людська розмова. Для авторки ця робота стала досвідом не тільки технічного створення аудіопродукту, а й професійного зростання в роботі з етично складною темою. Вона показала, що відповідальність медіа полягає не лише в тому, щоб зробити певну тему видимою. Не менш важливо, у якій рамці буде почута людина – як сенсація, як проблема або як повноцінна учасниця суспільного життя. Саме така відповідальність має визначати майбутнє висвітлення ЛГБТ+ тематики в журналістиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєв Д. Як розробити ідею подкасту та втілити її: поради від авторів популярних українських аудіопроектів. Суспільне Культура. 5 грудня 2022. URL: <https://suspilne.media/culture/331722-ak-rozrobiti-ideu-podkastu-ta-vtiliti-ii-poradi-vid-avtoriv-popularnih-ukrainskih-audioproektiv/> (дата звернення: 26.04.2026).
2. Банджо Д. Від друкованих медіа до подкастів: як журналістам опанувати аудіосторітелінг. Global Investigative Journalism Network. 29 січня 2026. URL: <https://gijn.org/ua/istorii/vid-drukovanih-media-do-podkastiv-ak-zurnalistam-opanuvati-audiostoriteling/> (дата звернення: 26.04.2026).
3. Білоцерковець М. А. Роль медіаосвіти у формуванні толерантності серед студентської молоді. Європейські парадигми формування культури толерантності в освіті, медіа, мистецтві : матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. С. 41–44. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi85/0065154.pdf> (дата звернення: 26.04.2026).
4. Гаврилюк І. Подкасти в системі українських інтернет-медіа. Образ. 2022. Вип. 1 (38). С. 72–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2022_1_9 (дата звернення: 26.04.2026).
5. Горлач П. Український фільм «Королеви радості» переміг на іспанському фестивалі Cinhomo. Суспільне Культура. 27 березня 2026. URL: <https://suspilne.media/culture/1275154-ukrainskij-film-korolevi-radosti-peremig-na-ispanskomu-festivali-cinhomo/> (дата звернення: 26.04.2026).
6. Данькова Н. Нацрада вперше винесла припис онлайн-медіа через висловлювання, які підбурюють до дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації. Детектор медіа. 7 березня 2024. URL: <https://detector.media/rinok/article/223915/2024-03-07-natsrada-vpershe-vynesla-prypys-onlayn-media-cherez-vyslovlyuvannya-yaki-pidburyuyut-do-dyskryminatsii-za-oznakoyu-seksualnoi-orientatsii/> (дата звернення: 26.04.2026).
7. Досенко А. К. Подкаст-журналістика як популярний вид радіодіяльності в Інтернеті в XXI столітті. Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2018. № 4 (36). С. 46–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2018_4_8 (дата звернення: 26.04.2026).
8. КиївПрайд : офіційний сайт. URL: <https://kyivpride.org/> (дата звернення: 26.04.2026).
9. Кодекс етики українського журналіста. Національна спілка журналістів України. URL:

<https://web.archive.org/web/20170420235423/http://www.nsju.org/page/196> (дата звернення: 26.04.2026).

10. Комісія з журналістської етики засудила тиск на медіа «Цукр», якому погрожують через репортаж про ЛГБТ. ZMINA. 14 липня 2023. URL: <https://zmina.info/news/komisiya-z-zhurnalistskoyi-etyky-zasudyla-tysk-na-media-czukur-yakomu-pogrozhuyut-cherez-reportazh-pro-lgbt/> (дата звернення: 26.04.2026).

11. Королюк Л. «Побратими й не здогадувалися». Я трансгендерна військова. Wonderzine Україна. 19 червня 2024. URL: <https://www.wonderzine.me/wonderzine/life/equality/20379-pobratimi-y-ne-zdogaduvalisya-ya-transgender-na-viyskova> (дата звернення: 26.04.2026).

12. Кузьмук О. М. Соціальний аналіз медіа простору : методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія». Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2024. 54 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/26029/1/Soc_an_media_prost_met_od.pdf (дата звернення: 26.04.2026).

13. Кушнір О., Блідюк М. Платформи підлаштуються. Як розвивається український ринок подкастів. Суспільне Культура. 27 квітня 2022. URL: <https://suspilne.media/culture/232280-platformi-pidlastuutsa-ak-rozvivaetsa-ukrainskij-rinok-podkastiv/> (дата звернення: 26.04.2026).

14. Лавлінський Р. Механізми формування соціальних стереотипів у суспільстві засобами мас-медіа. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філософія. 2010. Вип. 7. С. 164–176.

15. ЛГБТК+ глосарій. ГО «Інсайт». URL: <https://www.insight-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/fayl.pdf> (дата звернення: 26.04.2026).

16. Машкова Я. Права людини та новини ЛГБТ+: Папа благословляє, а росіяни забороняють. Інститут масової інформації. 5 грудня 2023. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/i57454> (дата звернення: 26.04.2026).

17. Онлайн-медіа про ЛГБТ: зашквари посадовців, міжнародка і мова ворожнечі. Інститут масової інформації. 15 червня 2020. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/onlajn-media-pro-lgbt-zashkvary-chynovnykiv-mizhnarodka-i-mova-vorozhnechi-i33555> (дата звернення: 26.04.2026).

18. Портрет українського подкастера. Результати дослідження MEGOGO AUDIO 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ie1N722fiVfJ0ScZ7zpYX59V8HFEJ1yd/view> (дата звернення: 26.04.2026).

19. Справа «Маймулахін і Марків проти України» : рішення Європейського суду з прав людини від 01.06.2023, заява № 75135/14.

Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_i96#Text (дата звернення: 26.04.2026).

20. Становище військових ЛГБТ+ в Україні / за заг. ред. Г. Гриценко. ГО «Українські ЛГБТ-військові за рівні права», 2025.

21. Уварова О. Гендерна ідентичність і сексуальна орієнтація як підстави дискримінації: обговорення проекту Конституції України. Спільне. 29 грудня 2015. URL: <https://commons.com.ua/uk/genderna-identichnist-i-seksualna-oriyentatsiya-yak-pidstavi-diskriminatsiyi-obgovorennya-proektu-konstitutsiyi-ukrayini/> (дата звернення: 26.04.2026).

22. Українські медіа: споживання новин і довіра у 2025 році. Internews Ukraine. 23 вересня 2025. URL: https://internews.ua/opportunity/media_trust_consumption_2025_release (дата звернення: 26.04.2026).

23. Федченко Є. Е. Гендер та сексуальність у релігійних і соціально-політичних практиках та візуальній культурі Давнього Риму (I ст. до Р. Х. – I ст. після Р. Х.) : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії : 032 Історія та археологія. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021. 276 с.

24. Шевчук В. В. Протидія дискримінації ЛГБТ-спільноти в Україні. Педагогічна освіта у світлі реформ та викликів : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. С. 178–181. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/05/Zbirnyk_2025.pdf (дата звернення: 26.04.2026).

25. Щодо гомофобії в онлайн-версії «Української літературної газети» : рішення Комісії з журналістської етики від 02.08.2024. Комісія з журналістської етики. URL: <https://cje.org.ua/complaints/shchodo-homofobii-v-onlayn-versii-ukrainskoi-literaturnoi-hazety/> (дата звернення: 26.04.2026).

26. Як писати про ЛГБТ : курс для журналістів. ГО «Інсайт» ; Article 19. URL: https://www.insight-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/online_kurs_ukr_web.pdf (дата звернення: 26.04.2026).

27. Як працювати з чутливими темами в журналістиці: поради з тренінгу Медіабази Миколаїв. Інститут масової інформації. 8 жовтня 2024. URL: <https://imi.org.ua/advice/yak-pratsyuvaty-z-chutlyvymy-temamy-u-zhurnalistytsi-porady-z-treningu-mediabazy-mykolayiv-i64153> (дата звернення: 26.04.2026).

28. Brooke A. How to Start a Podcast: Complete Step-by-Step Guide [2026]. Buzzsprout. Last updated: January 02, 2026. URL:

<https://www.buzzsprout.com/blog/how-to-start-a-podcast> (дата звернення: 26.04.2026).

29. Distributing your show to other platforms. Spotify for Creators. URL: <https://support.spotify.com/us/creators/article/distributing-your-show-to-other-platforms/> (дата звернення: 26.04.2026).

30. Kern J. Sound Reporting: The NPR Guide to Audio Journalism and Production. Chicago : University of Chicago Press, 2008. 380 p. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/S/bo5821945.html> (дата звернення: 26.04.2026).

31. OHCHR and the human rights of LGBTI people. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. URL: <https://www.ohchr.org/en/sexual-orientation-and-gender-identity> (дата звернення: 26.04.2026).

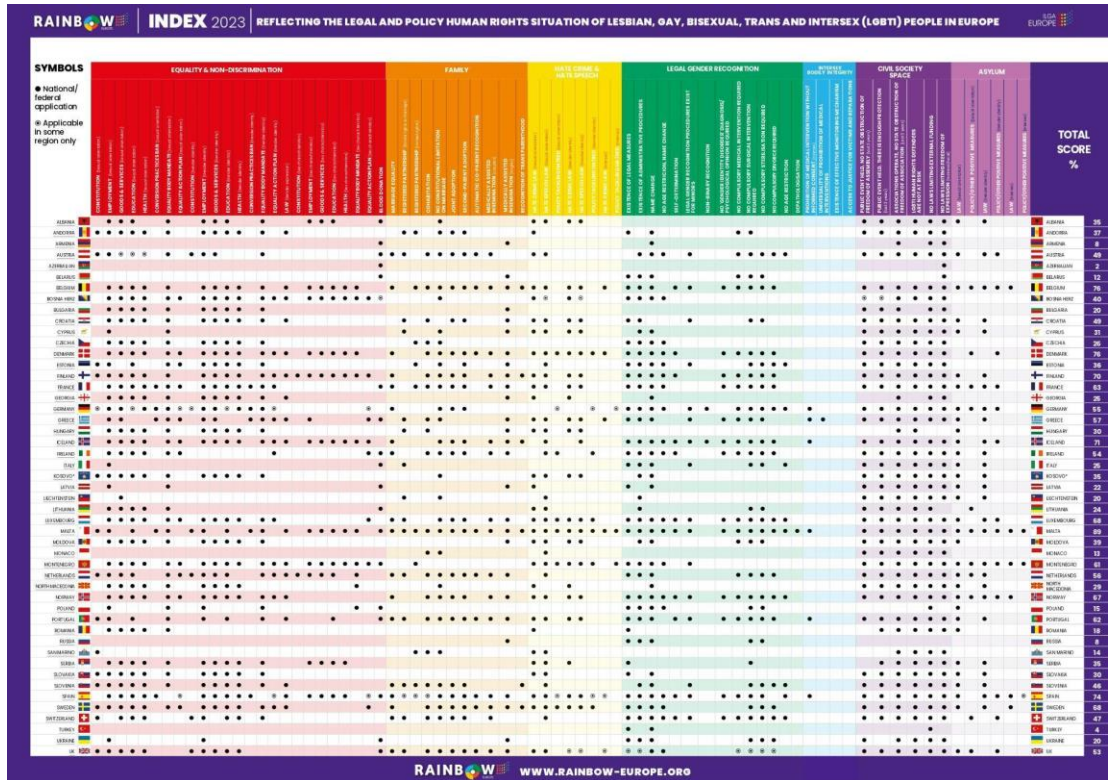
32. Rainbow Index 2023: Reflecting the legal and policy human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex (LGBTI) people in Europe. ILGA-Europe, 2023. URL: <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2023/05/rainbow-index-2023.pdf> (дата звернення: 26.04.2026).

33. Rime J., Pike C., Collins T. What is a podcast? Considering innovations in podcasting through the six-tensions framework. Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies. 2022. Vol. 28, Issue 5. P. 1260–1282. DOI: <https://doi.org/10.1177/13548565221104444> (дата звернення: 26.04.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Місце України в Rainbow Index 2023 серед країн Європи

Додаток Б

Приклади негативних реакцій на публічний контент героїні в TikTok

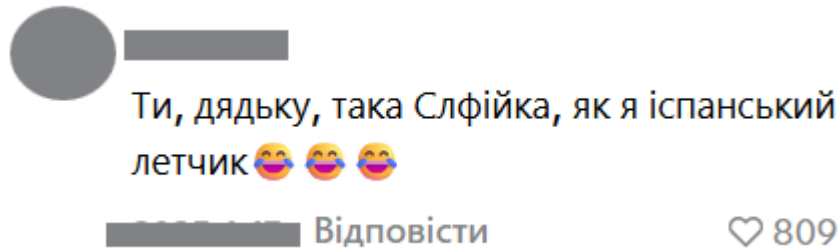

Рис. Б.1. Реакція з некоректним звертанням і знеціненням героїні.

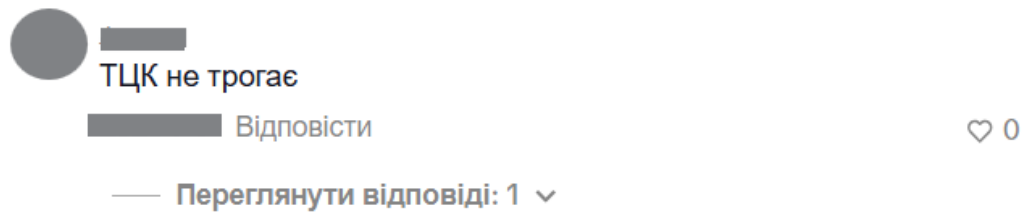

Рис. Б.2. Пов'язування трансгендерності з темою мобілізації.

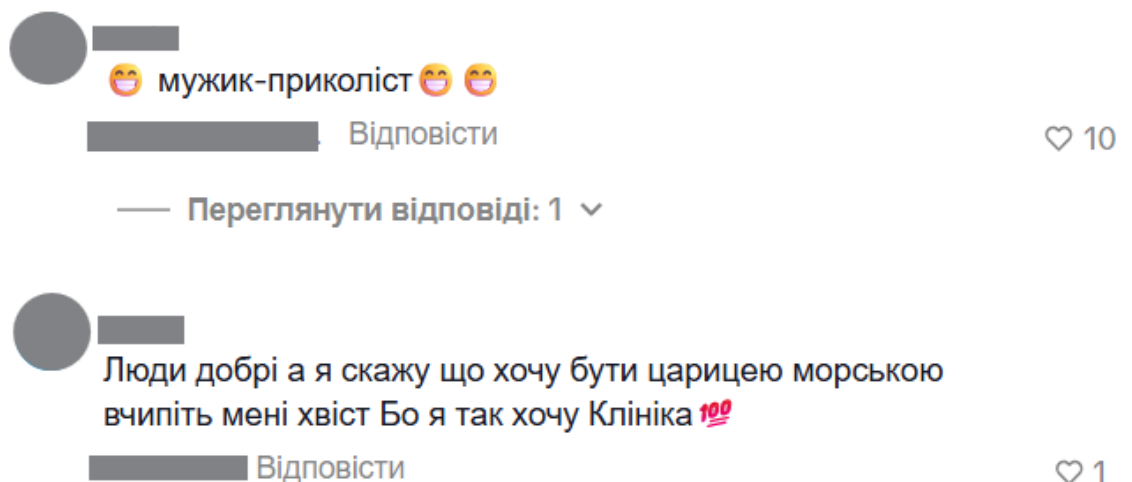

Рис. Б.3. Приклади знецінення трансгендерного досвіду героїні.

Додаток В

Посилання на опублікований матеріал

